

**ФИЛОЛОГИЯЛЫҚ ҒЫЛЫМДАР БАҒЫТЫ
НАПРАВЛЕНИЕ ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ НАУК
DIRECTION OF PHILOLOGICAL SCIENCES**

тақырыптық рубрикалар/тематические рубрики/ subject headings

**ТІЛ БІЛІМІ ЖӘНЕ ӘДЕБИЕТ - ЯЗЫКОЗНАНИЕ И ЛИТЕРАТУРА –
LINGUISTICS AND LITERATURE**

ӘӨЖ 821. 512. 122. «18»

Өмірзақов С.Д.,* Сариева Т.Қ, Әбдіуәлиев Е.

филология ғ.к., доцент, М. Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан
магистр, М. Әуезов атындағы ОҚУ, Шымкент, Қазақстан

филология к., доцент Низами педагогикалық университеті Ташкент, Өзбекстан

ЖЫЛҚЫБАЙ АҚЫН

Автор корреспондент: omirzakt@mail.ru

Түйін: Мақала қазіргі Түркістан облысы Бәйдібек ауданында дүниеге келіп, өмірі мен шығармашылық қызметі сонда өткен, әдебиет тарихында тиісті бағасын ала-алмай келе жатқан Жылқыбай Байшопанұлының өмірі мен әдеби мұраларын таныстыру үшін жазылды. Ақын мұралары соңғы кездері «Оңтүстік Қазақстан облысының тарихи, рухани мұраларына арналған көптомдық» жобасы негізінде бір том еңбегі жарыққа шықты. Осы күнге дейін танылмай келген ақын еңбектері «Қазығұрт» ғылыми-зерттеу орталығы жүргізіп келе жатқан ұзақ жылғы ізденіс нәтижесі. Ақынның өмірбаяны, шығармалары туралы қысқаша мәлімет беруді жөн деп таптық. Жылқыбай - ақындарға ұстаз болған, шәкірт баулыған, өзі жазып шығарған термелерін, дастандарын шәкірттеріне жаттатып жүретін дағдысы болған, әдебиет тарихында тиісті зерттеліп, бағасын ала алмай келе жатқан ақындарымыздың бірі. Ол Оңтүстік шайырларының ішіндегі аса үлкен әдеби мектебі қалыптасқан Нұралы ақынның тәлім алған алғашқы ұстаздарының бірі Жылқыбай ақын екендігі анықталады. Ақынның ерекшелігі Жылқыбай толғауларында жоғарыда айтылған «таныстыру формасының» яки кіріспесінде бірінші жол таңдалса, дастандарында екінші жол-әдісті таңдағаны сезіледі.

Кілттік сөздер: Бәйдібек, Жылқыбай, ақынның өмірбаяны, шығармашылығы, кейінгі деректер, зерттеулер, дастаншылдығы, ұстаздық қызметі

Кіріспе. Қазақ халқы ақын-жырауларды ерекше қадірлеген. Олардың әрбір сөзін қасиетті де қастерлі ұғым санап, әр сөзіне келісіммен қараған. Ықлым заманнан бергі мұралары үзіліссіз келе жатқан көптеген шешендер, ақындар қазақ елінде көп. Солардың асыл мұрасы біз үшін де, жас ұрпақ үшін де, қазақ әдебиеті үшін де таусылмас байлық, сарқылмас қазына, мол мұра. Алдыңғы өткен ақиық ақындарымыздан келіп жеткен, елдің келешегін ойлап, қазіргісінің ащы шындығын шымырқанта жазу бүгінгі күнге дейін жалғасын тауып келе жатыр.

Еліміздің елдігінде егемендігін сақтау үшін, әр қазақтың өз ойы, пікірі құнды. Қазақ халқының ерте дәуірден атадан-балаға мұра болып келе жатқан рухани байлығымыз - өлең-жыр, ән-күйдің астарында әр заманның бет-бейнесі, бедері, үні, сыры, келбеті жататыны бізге мәлім. Сондықтан да, халқымыз әр дәуірдің тарлан ақындарының, дәулескер күйшілерінің, жырау-жыршылардың, суырып салма айтыскер ақындардың шығармаларын жадынан шығармай сақтап, ұрпақтан-ұрпаққа жеткізіп келеді. Сондай қазақ ақындарының бірі - Жылқыбай ақын.

Академик Р.Бердібай: «Атақты фольклор жинаушысы һәм зерттеушісі Ә.Диваевтың пайымдауы бойынша: Түркістан төңірегі, Сарысу жағалауы, Қаратау мен Қазығұрттың маңайы қазақтың эпикалық дәстүрінің кең жайылып тараған өлкесі болып табылады», - деп айтқанда осы Жылқыбай секілді ақындардың молдығын айтқаны болар

дейміз. [1.64]. Кейінгі таным аясында жүргізіле бастаған зерттеулерден мұны анық аңғарамыз. Соңғы кездері әдебиет тарихы үшін аса бағалы, құнды дүниелер ретінде қабылданар қолжазба мұралар табылып отыр. Сол қатардағы әдеби мұрасы көпшілікке беймәлім, әдеби мектебі, жырлау дәстүрі қалыптасып, кең танылғанымен атаусыз қалып, әдеби мұрасы «ақтаңдаққа» айналып кеткен XIX ғасырдағы дастаншыл дарындардың бірі - Байшопанұлы Жылқыбай ақын.

Теориялық талдау. Біздің қолымыздағы бірнеше қолжазба дәптерлерінде қайталанып жазылғанына қарағанда Жылқыбай ақын 1833 жылы туылып, 1901 жылы қайтыс болған [2.6]. Руы - Ұлы жүз ішіндегі Сіргелі аталығынан. Жылқыбайдың әкесі Байшопан кедей шаруа, момын адам болған сыңайлы. Өйткені, қолжазба деректе «Байшопан момын шаруа кісі екен. Әкесі кедей, Жылқыбай жиырмаға келгенше әркімнің қосын айдап жүрген» деген дерек берілген [2.6]. «Қазығұрт» ғылыми-зерттеу орталығындағы деректерге сүйенсек: Байшопанның ұлдары: Сақыбай, Жылқыбай, Қален, Кәрібай, Кербалақ. Брақ аталған адамдардан ұрпақ бар ма, жоқ па? Әлі анықталмаған. Ауыл молдасынан сауат ашқан Жылқыбайды Үмбет деген өз ағайыны, молда кісі он бір жасынан бастап, алты жыл оқытады. Сонда он бір жасынан бастап, он жеті жасқа дейін оқыған кітаптары XIX ғасырдағы оқыту жүйесіндегі дәстүрлі: «Әптиек», «Құран Кәрім», «Шар кітап», «Сопы Аллаяр», «Сопы ишан», «Пікайдан», «Мұхтасар» секілді мұсылман кітаптары болады. Бойында бар ақындық ұшқыны Жылқыбайды өте жас кезінен бастап, ауыл арасындағы қыз бен жігіт айтысына қатысуға жетелейді. «Ол Өтебике, Қалым деген қыздармен айтысып, әріптес болған» [2.6 бума.3].

Ақынның өмірбаяны мен шығармашылық қызметі, ұрпақтары туралы кешенді зерттеулердің енді ғана басталғанын да еске сала кетеміз. Жылқыбай ақын суырыпсалмалық (импровизация) тәсілін жетік меңгерген, ауызша жырлау дәстүрімен қатар жазба дәстүрді де меңгерген, жырлау әдісін сопылықтың қанағат категориясымен терең сусындатқан дастаншыл эпик болғандығы, өзін жарнамалап, жалған атақ пен уақытша дақпыртқа алданбаған ақын екендігі байқалады. «Оның көптеген дастандары, өзінің қолжазбалары арқылы елге тарап, шәкірттері жаттап алып, таратып отырған. Оның ірі шәкірттерінен қолжазба деректерден мәлім болғандары: атақты Нұралы Нысанбайұлы (1830-1928), Қарашаұлы Ырысбай (1838-1917), Бөршекұлы Иса (1866-1949), Тайманұлы Орынбай (1872-1946), Нысанұлы Айнабек (1909-1972)» деген дерек [2.6 бума.7]. 1979 жылы «Ғылым» баспасынан шыққан «Ақын-жыраулар» еңбегіндегі Айнабек ақын туралы мәліметте, «Жылқыбай, Зұлпықар, Италмас тәрізді ақындарға еріп, өнерін ұштаған» деп жазылған [3.13]. Жоғарыда берілген деректерден мынадай тұжырым жасауға болады. Жалғыз Жылқыбай емес Кеңес дәуіріне дейінгі Оңтүстіктің талай саңлақ ақыны өз туындыларын баспа бетіне шығаруға талаптанбаған. Мұның біздіңше, бірнеше объективті себептері бар деп санаймыз. Олар:

1. XIX ғасыр ақындарының шығармашылық қалыптасу ортасы, даму тенденциясы арысы бұрыннан қалыптасқан ислам дінімен қабысқан Ата жолымен (салт-дәстүр, әдет-ғұрып өлшемдері), қасиетті Құраннан бастау алатын исламияттың XII ғасырдан бастап қолданысқа түскен сопылықтың мағрифатымен терең таныстығы бар медреселік оқыту бағдарламасын меңгерген, сопылықтың төрт негізгі қағидатымен біте өріліп, күнделікті өмір тіршілігіндегі қарым-қатынасы, тәлім-тәрбиесі терең суарылған кісілік пен кішіліктің қатты әсері болғандығы;

2. Таза импровизация дәстүріндегі ақындардың өз шығармаларын дер кезінде жинап алмауы немесе басқалар тарапынан (шәкірттері) жиналмауы әрі баспаға ұсыну жұмыстары жүйеге түспегендігінен;

3. Көпшілік ақындардың өз шығармаларын баспадан шығаруға мүмкіндіктері бола бермеген секілді;

4. Жазба ақындық дәстүрді қатар меңгерген деп санауға мүмкіндік берер Жылқыбай, Нұралылардың өз мұраларын көзі тірісінде баспа бетінен шығуына келісім бермегендігі яки ықылас танытпағандығы [4.18]. Бұл пікірімізге дәлел: біздегі қолжазбада Нұралы

ақынның көзін көрген адамдардан алынған (1916 жылы Ә.Диваев арнайы келіп, Нұралыға жолығып, дастандарыңызды бастырып берейін деген) «Егер көзім тіріде менің дастандарым жарыққа шықса, онда менің қадірім кетіп қалады» секілді таным-түсініктің де қатты ықпалы тиген секілді [2.3 бума.9]. Міне, осындай орта тудырған таным Жылқыбай ақын мұрасының бізге толық жетпеуіне де әсер еткен деп шамалап айтуға негіз береді. Бірақ ең негізгісі, фольклорист У. Далгат айтқандай: «...суырыпсалма ақындар поэзиясы, сөзсіз көркемдік қасиетіне сәйкес фольклор мен жазба әдебиетін жалғастырушы буын» екендігі де рас [5.8]. Осындай түсінік салдарынан ең өкініштісі, ақынның термелерінің, толғау, арнау, жоқтауларының көпшілігі жоғалған.

Тәжірибелік бөлім. Жылқыбай ақын мұрасын талдап-танытуда мынадай мәселелерге назар аударғанды жөн деп санаймыз. Ең алдымен, әдебиет тарихында зерттелуі кенжелеу қалып келе жатқан Оңтүстік аймақтық әдеби мектебі, қалыптасу, даму тарихы және оның өкілдері кім деген мәселеге тоқталып өту, бұрын белгісіз ақындар мұраларын «әдебиеттану ғылымының талаптарына сай қарастыра отырып, қайта айналып, қайырыла соғар мәселелер дейміз. Бұл ретте Жылқыбай ақын мұрасымен қатар Майкөт, Италмас, Сүйіндік, Кейкі, Кенжебай, Сарыұлы Дәулет, Оңғарбай шешен, Ұлбике секілді т.б. белгілі, белгісіз ақындар мұраларын соны талаптар деңгейінде пайымдау жөн болмақ. Өйткені, қазақ жерінің үш аймақтық жүйе негізінде отарлануы ел әдебиетінің қалыптасуына қатты әсері болған. Осы негізде біз жүйелеп жүрген Қазығұрт-Қаратау аймақтық әдеби мектебінің өзіне тән үрдістері, дара бағыттары туғаны мәлім. Оңтүстік аймақтық мектебіне тән сондай бағыттың негізгісі - терме-жыршылық, қисса-дастаншылдықтың дара һәм биік көрінісін тудырған эпикалық дәстүр еді. Айтылған екі бағыттың да түпнегіз бастауларында Тәңірлік һәм Ислам қағидағтарына негізделген инсанияттың терең белгілері жатқаны анық. Майлықожа, Жылқыбай, Нұралы секілді ірі ақындардың өзіндік мектебі, ақындық дәстүрі қалыптасқандығы кейінгі қолжазбалар, зерттеулер аясында айқындала түсуде. Осындай іргелі мектеп қалыптастырған ақындардың бірі - Жылқыбай ақын. Оған әл-әзірге ақынның біздің қолымыздағы көлемді бірнеше толғауы, үш дастаны дәлел бола алады. Қандай әдеби мектеп болмасын оларға тән ортақ желі, ортақ тақырып болған. Күңгей ақындарына тән ортақ тақырыптарға: адамның туылғанынан қайту аралығындағы жас кезеңін суреттеу, ахлақ мәселелері, психотехникалық сезім, жақсы әйел мен жаман қатын, Иасауиа іліміндегі «бенденің кәмалаттығы» яки кемелділікке жету жолдары, зарығып жүріп ұл көру т.б. Міне осы қалыптасқан дәстүрлі бағыт-тәсілден Жылқыбай да озып кете алмаған.

Жүрегім отты шоққа қарылғандай,

Тынысым бітіп өкпем тарылғандай, - деп басталатын поэтикалық қуатты толғауларынан ақындықтың әдемі үлгісі аңғарылады [6.12]. Екінші бір толғауында өлке ақындарына тән дәстүрлі «өмір кезеңдерін» тізбектей жырлау, адам өмірінің эволюциялық өсу кезеңдеріне үңілу Жылқыбайға да тән. Басқа көптеген ақындарда (Мәделіқожа, Майкөт, Сүйінбай, Жамбыл, Сүйіндік, Нұралы т.б.) адам баласының дүниеге келгенінен бастап суреттелер реттік қатар бір жастан басталса, Жылқыбайдың бұл толғауы тоғыз жас кезеңінен басталады. Бәлкім, алдыңғы парақтары жоғалып кетуі де кәдік.

Онан соң тоғыз жасқа келді ынталы,

Сол шығар балалықтың толған шағы.

Тоғызда талаптанып атқа шауып,

Онан соң басқа қонды онның бағы, – деп басталып, әрі қарай сатылап өсіп, реттік тізбек құрайды [6.13]. Ақынның адам жасының өсу эволюциясын беруі де таза қарапайым, қазақи ұғыммен, табан астында шығарып салу стилімен, қарапайым дәстүрлі тілмен өрнектеледі. Мұның өзі ақын болмысын танытып қана қоймайды, біріншіден, ауызша жырлау стилі мен жазба ақындықтың ұштасқан түрін көрсетеді. Ақынның өлең жазу тәсілі суырыпсалмалық әдісі екендігін, кейіннен хатқа түсіріп отырғанын дәлелдейді. Онан соң оннан ауып, он бір келді,

Түсіндік осы жаста оң мен солды.

Әр істі ата-анамен ақылдасып,
Байқадық жаңылмастан жүрер жолды.
Онан соң тағы келді он екі жас,
Ата-ана, ағайынға болдық сырлас.
Баланың өкімі – ойын дегенменен,
Көрмесең арылмады құрбы-құрдас.
Қыздармен жасырынбақ, үйшік ойнап,
Қылушы ек оңашада көп ілтипат.
Ілндік сөйтіп жүріп он үшінә,
Қосылдық балалықтың дәл күшіне.
Шомылып күнде суға, құмға аунап,
Түсіндік бұл жұмыстың мәнісіне.
Тақымға үйіп алып, құмды тесіп,

Үйрендік бұл жұмыстың әдісін де...[6.13] деп тізбектелген үлгі-қалыпқа қоса сопылықтың қайнарынан еркін сусындаған белгісін де көреміз. Бұл өлке ақындарының көпшілігінің шығармашылығына тән жырлау стилі екендігі байқалып тұрады. Мәселен, Жылқыбайдағы:

...Жиырма екі, жиырма үш, жиырма төрт жас,
Басыңа бақ қонар кез, *нұрға шомып*. Немесе,
...Жиырма бес барлық жастың алтыны еді,
Жайнатқан жігіттіктің *нұр кемелін*.
...«Құры» деп кемпір айтар түріңменен,

Табыстың жетпіс деген *піріңменен*, – секілді шайырлықтың шыңында шалқыған тіркестерінен-ақ көруге болады [6.14]. Ақынның келесі бір толғауында Оңтүстік әдеби мектебіне тән тағы бір ерекшелік: толғаудың он сегіз мың аламды (әлем) таныстыруынан яки кәміл пірлеріне сыйынудан басталатын болса, Жылқыбай толғауларында жоғарыда айтылған «таныстыру формасының» яки кіріспесінде бірінші жол таңдалса, дастандарында екінші жол-әдісті таңдағаны сезіледі. Ал «дүние – кәрі жолбарыс» секілді тұрақты тіркестерінің басқа толғау, дастандарында кездесуі қалыпты жәйт.

Халыққа баян айлайын.
Он сегіз мың аламды.
Дүние - кәрі жолбарыс,
Шығарар бір күн паранды.
Дастан қылса таусылмас,
Әртүрлі өткен заманды.
Дүниенің не кезі,
Жау қылады далаңды.
Әмір, Иса пайғамбар,
Темір тамға қамалды.
...Әуелгі дүние дос болып,
Ақыры қылды залалды [6.15].

Дүниенің тұтқасы – ислам діні, оқ пен суды, пейіш пен тозақты қатар алып параллель әдісімен суреттеу, тіршілік тұтқасы бір Алла деген таным Жылқыбайға да тән.

...Әмбені Құдай сақтайды.
Оқыған молда шарифат,
Қоныстан іскен қағаз қап.
Кітаптың сөзі анық-ты,
Ұстамандар қалыпты.
Жанғыратқан біреу бар,

Жаратты суда балықты,
Сегіз бейіш жаратты,
Ортасынан ағызып,
Ауызы кәусәр арықты.
Жеті тоған жаратты,
Бір парасы су дейді,
Бір парасы оқ дейді,
Бір параның ішінде,
Жылан мен шаян көп дейді.
Соның бәрін сұраған,
Бір періште Мәлік-ті,
Ырзығына Алла қарыздар [6.16].

Ақынның келесі бір толғауы ХІХ ғасырдағы дәстүрлі тақырып: ақындық өнер, жақсылық пен жамандық, жақсы пен надан секілді дәстүрлі ахлақ тақырыбындағы мәселелерді қозғайды. Қалыпты теңеулер мен тыңдаушыға лайық сөз саптау әдісімен, көпшіліктің алдында орындалған толғау екендігі сезіліп тұрады.

Ақынның ендігі бір толғауы – өмір мен өлім шекарасындағы адам болмысының қасиетіне арналады.

...Жая десең жал берген,
Шекер қосып бал берген.
Бір күні өтсең бектерім,
Шешең бармас басыңа.
Ауылын алыс қалдырған,
Сүйсең мейірің қандырған.
Тұла бойы балдырған,
Бір күні өлсең бектерім,
Балаң бір бармас басыңа.
Құйрық-жалың, қанатың,
Күш-қуатың, ыждаһатың,
Алатаудай айбатың,
Бір күні өлсең бектерім,
Ата-анаң бармас басыңа.
Мыңды көріп, бірді алған,
Бір күні өлсең бектерім,
Қатының бармас басыңа.
Құрбы-құрдас, қатарың,
Жақының бармас басыңа.
Дүние деген осы ма?
Бір күні тастап кетеді,
Қара жердің астына [6.18].

Ақын мұрасының келесі қомақты, негізгі бөлігін - дастандары құрайды. Жылқыбайдың дастандары туралы қолжазба деректерде «Ақындыққа бет қойған алғашқы кезеңінде ақын өзіне жол көрсетер ұстаз іздей бастайды. Осы талаптың қабатында Нұралы ақындықты ерте бастаған, «молда» атанған Байшопанұлы Жылқыбай ақынға ұшырасады. Жылқыбай - ақындарға ұстаз болған, шәкірт баулыған, өзі жазып шығарған термелерін, дастандарын шәкірттеріне жаттатып жүретін дағдысы болған, әдебиет тарихында тиісті зерттеліп, бағасын ала алмай келе жатқан ақындарымыздың бірі. Жылқыбайдың мұндай жақсы қасиеттерінен әсер алып үйренген Нұралы оның өз қолжазбаларынан «Орақ-Тағай», «Заман хан», «Арша хан», «Жәнібек-Мақпал», «Асқарбай-Сарыбек», «Ораз молда», «Салиқа қатын» сияқты дастандарын үйренген», – деген аса құнды мәлімет бар [2.6 бума.14]. Бұл мәліметтен Оңтүстік шайырларының ішіндегі аса үлкен әдеби мектебі

калыптасқан Нұралы ақынның тәлім алған алғашқы ұстаздарының бірі Жылқыбай ақын екендігі анықталады.

Қорытынды. Адам үшін ең ыстық - Отаны, ата-бабасының ғұмыр кешкен, өзінің туып, өскен елі, жері. Сондықтан да Жылқыбай ақын үшін қымбаты - Қазығұрты. Қазығұрт-Қаратау аймақтық әдеби мектебінің белді өкілінің бірі – Жылқыбай ақынның дастан жырлау дәстүрі де басқа ақындарға ұқсас. Мәселен, ақынның «Орақ-Тағай» дастаны:

Бисмилла деп айтайын,
Кеуліме алып Алланы.
Кеткен шығар пенденің,
Бар болсақ таба алғаны.
Құданың көзі бейайып,
Мақұлық асы тамғаны.
Ерлерден дастан бастайын,
Жар болсын бізге әруағы.
Жылқыбайдың сөзі еді,
Кітапқа осы салғаны.
Есіпекке мәртебе,
Бұлардың ұрыс-жанжалы.
Баяғы өткен заманда,

Күн сайын болған таланда... – деп басталады [6.19]. Бұлайша әр туындының кіріспесінде өзін таныстыра кету тек Жылқыбайда ғана емес, Қазығұрт-Қаратау аймақтық мектебіне тән дәстүр-белгі екендігі де анықталып отыр. Әзірге әдеби айналымға түсе қоймаған «Орақ-Тағай», «Асқарбай-Сарыбек», «Зияда-Шахмұрат» секілді дастандарының сюжеттік желісі Шығыс мотивтерінен алынған. Ақынның дастан жанрындағы еңбегі ХІХ ғасырда қатты дамыған қиссашылдықтың айқын белгісі деп қарастыруымызға болады.

Әдебиеттер тізімі:

- 1 Бердібай Р. Қазақ фольклорының типологиясы. Алматы: Ғылым, 1981, 64б;
- 2 «Қазығұрт» ғылыми-зерттеу орталығының қолжазбалар қоры, №1 п. 2, 4, 7 3 бума. 9, 14бб;
- 3 Ақын-жыраулар. Алматы: «Ғылым», 1979, 13 б;
- 4 Өмірзақов С. ХІХ ғасыр әдебиеті (нұсқалық) Шымкент: «Нұрлы бейне», 2007, 18 б;
- 5 Далгат У. Б. Литература и фольклор. Москва: 1981, с. 8.
- 6 Жылқыбай Байшопанұлы. Шығармалары. «Қазыналы Оңтүстік» көптомдығы, Алматы: «Нұрлы әлем», 2013, 95 том, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19 бб;

Аннотация: Эта статья была написана с целью для ознакомления с литературным наследием и жизнью Жылқыбая Байшопановича, который родился в Байдибекском районе Туркестанской области, где прошла его жизнь и творческая деятельность, не получив должной оценки в истории литературы. Последнее наследие поэта вышло в одномтомном сборнике «Многотомник, посвященный историческому, духовному наследию Южно-Казахстанской области». Труды поэта, которые до сих пор не узнаваемые, являются результатом многолетних поисков, проводимых научно-исследовательским центром «Казығұрт». Мы нашли это целесообразным дать краткие сведения о биографии, произведениях поэта. Жылқыбай является одним из поэтов, который был учителем, воспитывался учеником, имел навыки запоминания сочиненных им терминов, поэм, не получил должного изучения и оценки в истории литературы. Он является одним из первых учителей поэта Нуралы, у которого была самая большая литературная школа среди южных поэтов. Отличительной чертой поэта является то, что в произведениях Жылқыбая была выбрана первая строка в изложенном выше введении «ознакомительной формы», а во второй использовался метод - способ.

Ключевые слова: Байдибек, Жылқыбай, биография поэта, творчество поэта, последующие достижения, исследования, поэзия, педагогическая деятельность

Abstract: This article was written to be acquainted with the literary heritage and life of ZhylykybayBaishopanovich, who was born in the Baidibek district of the Turkestan region, where his life and creative activity took place, without receiving a proper assessment in the history of literature. The last legacy of the poet was published in the one-volume collection "Multi-volume book dedicated to the historical and spiritual heritage of the South Kazakhstan region". The works of the poet, which are still not recognizable, are the result of many years of research conducted by the Kazygurt Research Center. We found it expedient to give brief information about the biography and works of the poet. Zhylykybay is one of the poets who was a teacher, was a student, had the skills to memorize the terms and poems he composed, and did not receive proper study and evaluation in the history of literature. He is one of the first teachers of the poet Nurala, who had the largest literary school among southern poets. A distinctive feature of the poet is that in the works of Zhylykybay, the first line in the introduction of the "introductory form" described above was chosen, and in the second was used the methods that was called method-usage.

Keywords: Baidibek, Zhylykybay, poet's biography, poet's work, subsequent achievements, research, poetry, pedagogical activity